

Slaguggla

Häckfågel i mellersta och norra Sverige. Mycket sällsynt i lappmarkerna och norra Norrbotten. Slagugglan behöver i första hand en fungerande boplats. Tillgången på naturliga boplatser har minskat påtagligt och kommer fortsätta att minska även i framtiden. De tätaste bestånden är i områden med holkprojekt. Den förekommer annars i såväl ren skogsbygd som i kulturbygder.

Slagugglan är känd för att vissa individer (honor) ibland kraftfullt attackerar människor som kommer för nära bo eller ungar t.ex. vid röjning eller plantering.. Gå inte närmare än 30-40m från bo eller ungar och tillåt aldrig barn att ens tillfälligt vistas i häckande slagugglors närhet.

Rödlistestatus 2015: Livskraftig (LC)

Populationsutveckling:

1980–2012: ökning 25 %

2001–2012: stabil

Fågeldirektivet: Bilaga 1

Häckningsperiod: 1 februari – 20 juli

Ekologiska krav

Förekomst av lämpliga boplatser är den kritiska faktorn för slagugglan. Häckning sker antingen i en större hålighet i ett träd eller i ett större risbo. Traditionellt används rötade torrstammar av tall eller grova lövträd oftast asp som bildar ihåliga så kallade "skorstenaar" med ingång ovanifrån. Äggen läggs mer eller mindre långt ner i stubben beroende på hur långt det är till fast botten. Studier visar att sådana högstubbar ofta varit döda i 200–300 år och var flera hundra år när trädet dog. Lämpliga sådana "skorstenaar" särskilt av tall nybildas i mycket liten omfattning¹. Arten kan också häcka i andra större håligheter i träd, som vid grenbrott i ekar eller grövre aspar och björkar. Ofta används sådana boplatser i revir som ligger i anslutning till kulturlandskap.

I brist på håligheter utnyttjar slagugglan ibland större risbon, byggda av vråk, duvhök eller korp. Eftersom murkna högstubbar har mycket varierande hållbarhet är det av mycket stor betydelse att det finns flera presumtiva och användbara sådana i reviret. Holkar avsedda för slaguggla utnyttjas gärna men bör bara sättas upp i revir där slagugglor redan häckar eller har häckat i sen tid. Holkar kräver årlig tillsyn och underhåll för att fungera optimalt. Eftersom revirhållande slagugglor i vissa fall starkt påverkar andra hänsynskrävande och sällsynta arter negativt bör

Foto: KC Krister Carlsson

¹ Åtminstone i norra Värmland byter paren regelbundet (ibland årligen) häckstubbe varför god tillgång till stubbar/holkar är väsentligt. Lämnande av s k evighetstallar är av vital betydelse

SOF-Birdlife förslag till Artvis vägledning

man undvika att med holkar locka slagugglor att häcka i sådana arters viktiga reproduktionsområden. Samråd helst med erkänt sakkunnig person..

Runt eller i anslutning till boplatsen måste det finnas träd som kan fungera som skyddade sittplatser för de adulta ugglorna. Träden utgör särskilt viktiga skydd för ungarna att klättra upp i när de lämnar boet eftersom de inte kan flyga då. Dessutom behöver slagugglan lämpliga jaktmarker i form av hyggen, vattenfyllda diken och små vattendrag (livsmiljö för bl.a. vattensork) i skog och jordbruksmark (gärna i begynnande igenväxning). Skog i anslutning till våtmarker, bäckar och diken utgör viktiga jaktmarker. . Föda och lämpliga jaktmarker är inte begränsande för slagugglestammen.

Parbildade slagugglor är mycket stationära inom reviret året om. Häckningsrevirets storlek är svårt att definiera eftersom det varierar betydligt från ca 3 km² och kanske uppemot ca 6-7 km². Storleken beror på bl.a. boets placering i förhållande till kvalitén på jaktmarkerna och närheten till grannrevir².

Hänsyn vid skogsbruksåtgärder

Att bevara häckningsplatserna vid skogsbruksåtgärder har största prioritet. Behovet av hänsyn avser naturliga häckningsplatser (inte holkar).

- Avstå från skogliga åtgärder inom 200 meter från bebodd boplats under perioden 1 februari – ca 20 juli (Detta gäller också holkar med häckning.) Var ytterst försiktig vid kontroll om eventuell häckning. Samråd helst med sakkunnig om tillvägagångsätt.
- Spara högstubbar ("skorstenar") och andra hålträd som fungerar eller kan fungera som boträd även för slaguggla, inklusive en omgivande kantzon³ med grövre träd som sittplatser och skydd för ungarna när de lämnat boet. För att bibehålla en skorstens värde som bostubbe bör flera hektar skog runt den sparas vid avverkning. En stubbe i tät ungskog nyttjas inte
- Om häckning i ett risbo, spara boträdet med omgivande kantzon framför allt för arten som byggt boet (se duvhök, bivråk, ormvråk, fjällvråk).
- Spara alltid högstubbar och annan död, stående ved vid avverkning.
- Spara hänsynsträd i form av grova tallar, aspar och björkar, som har förutsättningar att bli lämpliga boplatser i framtiden (på lång sikt). Dessa måste sparas även vid kommande skogsbruksåtgärder!
- Lämna hänsynsytor med grupper av äldre träd vid gallring och föryngringsavverkning.

² De häckar framför allt under år med gott om smånagare men stannar i reviret även under övriga år. (Det kan var större rörlighet hos adulta individer än man tidigare trott. Reviren finns men parens stabilitet är inte så säker, enligt finska studier.

³ Norska opublicerade studier kan möjligen visa på att det är lika viktigt att spara all naturskog i reviren som att spara bostubbar. Naturskogen ger en jämnare tillgång på smånagare än brukade skogar och hyggen

SOF-Birdlife förslag till Artvis vägledning

Skogsvårdslagen säger

- Ta inte bort äldre vindfällen, högstubbar och torrakor, äldre träd vid ägo gränser och myrstacker, äldre lövträd (särskilt asp) i barrskog m.m., spara hålträd och andra biologiskt värdefulla träd (SKSFS 7:8).
- Avverkning eller skogsåtgärder får inte ske på skogliga impediment >0,1 hektar (SVL 13a§).
- Undvik skogsbruksåtgärder som kan skada hänsynskrävande miljöer, som t.ex. strand- och sumpskogar med naturskogs karaktär, äldre skog på uddar och öar, raviner, klyftor och blockmarker samt berg- och rasbranter, äldre hållmarksskog, äldre sandtallskogar, naturskogsrester, äldre trädbestånd med mycket hänglavar eller död ved (SKSFS 7:17).
- Lämna funktionella kantzoner med träd och buskar mot hänsynskrävande miljöer som boträd (rovfågelsbon) m.m. (SKSFS 7:21).

Indikator på skyddsvärd skog

Slagugglan häckar i olika skogstyper och är inte en säker indikator på skogliga värdekärnor eller utvecklingsmarker. Många häckningar förekommer numera i holkar i produktionsskogar. Ihåliga högstubbar av typen "skorstenar" kan finnas i naturskogsartade bestånd men numera också kvarlämnade som hänsyn efter avverkningar med eller utan skyddszon.

Regional tillämpning

Förekomsten av häckningar i naturliga stubbar är betydligt glesare i norra Sveriges inland (Jämtland, Lappland och Norrbotten) och lämpliga häckningsplatser nyskapas där ännu långsammare än längre söderut. Det är därför viktigare med hänsyn i de delarna av Sverige. Häckningar i holkar är däremot vanliga områdesvis på en del håll i hela Norrland. Där häckning i högstubbe, hålträd eller risbo påträffas är det lämpligt att komplettera dessa med en holk i närheten, förutsatt att det inte påverkar annan hänsynskrävande fågelfauna negativt.

Tips på ytterligare åtgärder som gynnar arten

- Slagugglan häckar gärna i holkar, och att sätta upp holkar kan vara ett bra sätt att gynna arten i ett område. Eftersom slagugglan konkurrerar mot andra ugglearter ska inte holkar sättas upp t.ex. där det också förekommer häckningar av t.ex. lappuggla, pärluggla, vråkar, sparvhök och andra arter med behov av skydd och särskild hänsyn
- Sprid inte uppgifter om boplatser. Förutom att undvika risken för störningar minskar risken att nyfikna människor som går nära boet eller de uthoppade ungarna blir attackerade. Boplatser är "förbrukningsvara" om de inte underhålls. Vissa grova stubbar kan restaureras till bostubbar. Kontakta bara erkänt sakkunnig person för samråd för att undvika att uppgifter sprids till tredje person.

Lästips

Artfakta för slaguggla. <http://artfakta.artdatabanken.se/taxon/100137> ArtDatabankens webbplats,

Stefansson: Slagugglan Nordanskogens försvarare <http://www.lappugglan.se/index.php/mina-favoriter-mainmenu-67/24-slaguggla-strix-uralensis/33-slagugglan-nordanskogens-farare>